

Goriško tromestje – priložnost in nuja

Miha Kosovel

Zgodilo se je čisto blizu nas – tako rekoč pod našimi nosovi. Po dolgih letih, še več, desetletjih se je prostor Goriške spet postavil v svoje naravno stanje. Z Evropskim združenjem za teritorialno sodelovanje (EZTS) se je tromestje Gorice, Nove Gorice in Šempetra povežalo v enotni pravni subjekt. Tako se je končno formalizirala in institucionalizirala dolgoletna želja po združitvi in vzpostavitvi ene multietnične in večkulturne goriške metropole.

Žal so moje zadnje besede nekoliko preveč optimistične. Treba je priznati, da med večino prebivalcev omenjenih občin ni bilo kakšnega velikega zanimanja za povezovanje ali vzpostavljanje skupnega prostora goriškega tromestja, takšnega, ki bi šel onkraj tedenskega odhoda po »špežo« ali pa izleta do igralnic. To se je opazilo tudi na političnem področju, saj občinski sveti dolga leta niso zmogli vzpostaviti nikakršnih konkretnih infrastrukturnih rešitev, čeprav so imeli politični predstavniki vedno polna usta Evrope in povezovanja.

Tako je tržaški dnevnik *Il Piccolo* nedavno zapisal, da slovenska stran na politično mejo vsako leto postavi kakšno novo fizično pregrado. Kako ji to uspe: vsakič, ko se obnavlja kakšen zidek, ga naredijo nekoliko tršega in večjega, da ne bo prekmalu znova potreben obnove. Tako so, po navedbah *Il Piccola*, v zadnjih letih v schengenskem območju zidovi na Goriškem pravzaprav šele začeli rasti, namesto da bi jih podirali.

Edina dva projekta, ki sta ju Gorici uspeli složno uresničiti, sta skupni trg, tisti pred novogoriško železniško postajo, in avtobusna linija, ki povezuje obe mesti – vsa tri, pravzaprav, če upoštevamo še Šempeter. Oba pa sta bolj namenjena zadovoljitvi evrokratov in pogojev v njihovih razpisih, kot željâ tukajšnjih prebivalcev. Na območju, manjšem kot

Maribor, bi lahko brez težav vzpostavili resnično funkcionalni enotni tromestni javni promet, ki bi lahko delal tudi pozneje v noč, da se prebivalcem ne bi bilo potrebno stalno voziti z osebnimi avtomobili. Tako bi hkrati rešili več problemov: na eni strani bi mlajši populaciji omogočili, da ima tudi zvečer urejen javni prevoz do svojega mesta in ji s tem prihranili kakšno kazen ali celo življenje; spodbujali bi večji pretok in s tem boljše spoznavanje med mlajšim prebivalstvom tromestja; in nazadnje bi prispevali k čistejšemu zraku.

Drugi primer šibke politične volje obeh strani je omenjeni skupni trg. Znameniti trg, ki je bil leta 2004 osrednji prostor proslave ob pridružitvi desetih novih držav v Evropsko zvezo, trg, ki naj bi simboliziral združeno Evropo, ostaja simbol kratkovidnosti lokalnih politik, ki ne zmorejo videti onkraj meja svojih občin. Ne samo, da je še danes, dolgo po padcu meje, trg ostal razdeljen na dvoje z velikimi cvetličnimi lonci – obe strani se celo o skupnem imenu nista mogli dogovoriti! Tako ostaja na italijanski strani staro, tradicionalno poimenovanje *Piazza Transalpina* (kar bi po naše pomenilo Trg Bohinjske železnice), slovenski del pa je po dolgi razpravi dobil ime Trg Evrope.

Ta provincialna samozadostnost, ki dobro uspeva na obeh straneh meje, je v

zadnjih desetletjih prinesla pričakovane rezultate. Stara Gorica je že trideset let v strmem demografskem padcu zaradi odseljavanja; danes ima manj prebivalcev kot pred stotimi leti (ko je bila večja od Maribora ali Celovca) in vse kaže, da bodo v mestu kmalu živeli le še starejši občani. Edino, kar jo rešuje, je sorazmerno kakovostno visoko šolstvo.

Na drugi strani Nova Gorica v novi samostojni državi ni znala izkoristiti prednosti, ki jih je nekoč že imela kot mlado mesto na zahodu. Tomaž Vuga, eden pomembnejših novogoriških arhitektov in urbanistov, je v *Primorskem dnevniku* nedavno spomnil, da sta v šestdesetih in sedemdesetih letih prejšnjega stoletja obmejna lega in velik gospodarski in industrijski razvoj pripeljali do demografskega »buma« Nove Gorice. Ta je bil med letoma 1970 in 1975 tako silovit, da je ustvaril potrebo po tristo novih stanovanjih letno, medtem ko se jih danes ne proda niti petdeset. Bruto domači proizvod na prebivalca je v Novi Gorici leta 1987 celo za 50 odstotkov presegel povprečje Socialistične republike Slovenije. Po osamosvojitvi pa se je začela nagla provincializacija: mestne oblasti so stavile zgolj na igralništvo, industrija je propadla, prazna ideologija tako imenovane »enotne Primorske« pa je pripeljala do tega, da nas je Ljubljana obravnavala skorajda kot predmestje Kopra, tako da smo izgubili vse pomembne regionalne agencije. Sledilo je zapiranje izpostav in podružnic pomembnih podjetij; negativni proces, ki je zajel tudi lokalne medije. Združevanje v EZTS se v dani situaciji za goriško tromestje predstavlja kot

Prebivalci obeh Goric moramo naenkrat na novo izumiti svoje lastno mesto. Iz dveh provincialnih mest moramo narediti eno multietnično in multikulturno evropsko središče.

nujnost, čeprav smo prvi vlak že zamudili. Temeljno vprašanje seveda je, ali so naši politični predstavniki dorasli nalogi. Ali sploh razumejo, kaj je bogastvo tega narodnostno, kulturno, jezikovno in zgodovinsko heterogenega prostora? Ali vedo, kako izkoristiti to bogastvo in vzpostaviti nove institucije, ki bodo temeljile na potrebah tega ozemlja?

Vendar, tega se moramo zavedati, nobena evropska institucija, noben infrastrukturni projekt, ki bi ga lahko naredile omenjene občine, noben odlok, nobeno rokovanje med politikami ne bo ustvarilo enotnega prostora goriškega tromestja, če ta prostor ne bo imel žive in povezane civilne družbe. Če se organizacije, društva, krožki, ki delujejo na področju kulture ali znanosti, ne začnejo povezovati in sodelovati pri skupnih projektih. Moramo priznati, da je padec mej in ustanovitev EZTS prehitel mentaliteto tukajšnjih prebivalcev. Znašli smo se v novi realnosti, ki od nas zahteva nov pogled na naš navidezno udomačeni življenjski prostor.

Prebivalci obeh Goric moram naenkrat na novo izumiti svoje lastno mesto. Iz dveh provincialnih mest moramo narediti eno multietnično in multikulturno evropsko središče. Čas je optimalen in verjamem, da smo tudi mi dovolj dorasli. Treba si je le še zavihati rokave. ■

vina

SVETI MARTIN

Vipavska dolina

Vina s Svetega Martina niso nekaj novega, pravkar ustvarjenega. So vina, ki že generacije pripovedujejo zgodbe in ugajajo tistim, ki jim zaupajo. Trudijo se biti po volji telesu, predvsem pa duši. Na trende se ne ozirajo preveč, želijo biti svojstvena in odražati lokacijo, kjer so dozorela... Poskusite jih in zaupali jim boste!

VINA SVETI MARTIN
Vipavska dolina
www.vinasvetimartin.si